

Hraniční kontroly a základní práva na vnějších pozemních hranicích

KAPESNÍ
VYDÁNÍ

V pokynech je uvedeno **10 pravidel**, která se zaměřují na pět klíčových oblastí:

- **důstojné** zacházení se všemi lidmi,
- identifikace a předání **zranitelných osob**,
- dodržování **právního základu**, zásad **nezbytnosti a přiměřenosti** při použití **síly**,
- uplatňování **záruk při zadržování osob** na hranicích,
- dodržování procesních záruk a **ochrana osobních údajů**.

Žádné informace v těchto pokynech neomezují použitelné normy a záruky v oblasti základních práv ani se jich nepřiznivě nedotýkají.

Tyto pokyny jsou určeny pracovníkům správy hranic v členských státech EU, kteří pracují na operativní úrovni. Jejich cílem je pomoci těmto pracovníkům při jejich každodenní práci provádět záruky dodržování základních práv stanovené **Schengenským hraničním kodexem (nařízení (EU) 2016/399)** a souvisejícími právními předpisy EU.

1.

ZACHÁZEJTE SE VŠEMI OSOBAMI DŮSTOJNĚ, PROFESIONÁLNĚ A S RESPEKTEM

+ 1.1.

Naučte se základní výrazy

v nejběžnějších jazycích lidí, kteří se přibližují k pozemní hranici nebo ji překračují.

+ 1.2.

Používejte snadno srozumitelné komunikační nástroje

(letáky, plakáty nebo nástroje IT) k informování cestujících o povaze a účelu hraničních kontrol.

+ 1.3.

Umístěte

na viditelných místech informace o tom, **jak podávat stížnosti**, a samotné formuláře stížností, včetně verzí pro dětské čtenáře.

+ 1.4.

Odpovídejte na otázky

věcně a zdvořile.

+ 1.5.

Poskytujte první pomoc a předávejte osoby, které potřebují neodkladnou zdravotní péči, příslušným zdravotnickým službám.

Seznamte se s příslušnými částmi **Mezinárodních zdravotnických předpisů WHO**, které se uplatňují na hranicích (část IV). Používejte ochranné prostředky poskytované zaměstnancům a mějte přehled o příslušných doporučeních v oblasti veřejného zdraví.

+ 1.6.

Budte ohleduplní s ohledem na věk,

pohlaví a kulturu dané osoby.

+ 1.7.

Omezte zásahy do soukromí osoby,

například při kontrole osobních věcí, na to, co je nezbytné a přiměřené účelu a povaze ochrany hranic.

+ 1.8.

Věnujte zvláštní pozornost zranitelným osobám.

Přizpůsobte své chování při komunikaci s lidmi, kteří mohou mít zvláštní potřeby (např. s dětmi, oběťmi obchodování s lidmi nebo jiného násilného trestného činu, těhotnými ženami, nemocnými osobami, osobami se zdravotním postižením atd.). Mějte na paměti, že některé osoby mohou být traumatizovány. V případě pochybností využijte **nástroj úřadu EASO pro identifikaci osob se zvláštními potřebami.**

+ 1.9.

Informujte osoby umístěné v zadržovacích zařízeních v místech vstupu nebo na policejních stanicích o jejich právech a postupu, který se na ně vztahuje.

Je třeba je neprodleně ústně i písemně informovat v jazyce, kterému rozumí. Pozorně si přečtěte **Informativní přehled týkající se zajištění přistěhovalců** Evropského výboru pro zabránění mučení (CPT) s informacemi o zárukách a materiálních podmínkách, které je třeba dodržovat.

+ 1.10.

Kdykoli je to možné, pracujte ve směnách se smíšenými skupinami mužů a žen.

To totiž podporuje přístup zohledňující rovnost žen a mužů.

Příslušné právní zdroje: Listina, článek 1; Schengenský hraniční kodex, 7. bod odůvodnění, čl. 2 bod 21, čl. 7; nařízení o evropské pohraniční a pobřežní stráž, čl. 3 odst. 1 písm. a); směrnice o boji proti obchodování s lidmi, 3. bod odůvodnění; směrnice o navracení, články 15 až 17; Schengenská příručka, s. 14, 16–17, bod 5.6 (týkající se kontrol dětí) a příloha VII; EÚLP, čl. 5 odst. 1 písm. f) a odst. 2; Normy zajištění přistěhovalců výboru CPT; Mezinárodní zdravotnické předpisy WHO, část IV; SDEU, Zakaria (C-23/12), 17. ledna 2013; judikatura ESLP o zbavení svobody.

2.

NEPOUŽÍVEJTE SÍLU A NEKONFISKUJTE MAJETEK, POKUD TO NENÍ NEZBYTNÉ, PŘIMĚŘENÉ A ODŮVODNĚNÉ PODLE VNITROSTÁTNÍHO, UNIJNÍHO A MEZINÁRODNÍHO PRÁVA K DOSAŽENÍ LEGITIMNÍHO CÍLE

+ 2.1.

Mějte na paměti, že použití síly může mít různé formy.

Může se jednat o používání rukou a těla, používání jakýchkoli prostředků omezujících pohyb, používání zbraní, a to i palných zbraní, a používání služebních psů nebo vybavení.

+ 2.2.

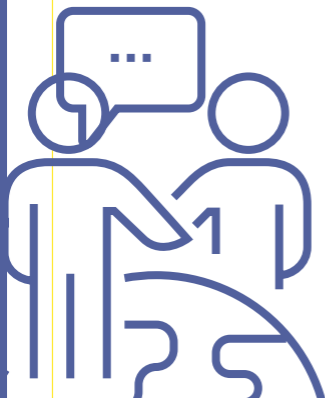
Nejdříve vynaložte veškeré přiměřené úsilí k vyřešení situace nenásilnými prostředky,

a to i prostřednictvím přesvědčování, vyjednávání nebo mediace.

+ 2.3.

Přijměte veškerá nezbytná opatření

k minimalizaci rizika zranění a škod.

+ 2.4.

Dodržujte pravidla pro použití síly a zbraní, zejména zásady nezbytnosti, přiměřenosti a prevence.

Pokud jde o použití konkrétních zbraní a vybavení, pečlivě si přečtěte pokyny v příloze V **nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž** (nařízení (EU) 2019/1896) týkající se pravidel pro použití síly statutárními zaměstnanci agentury Frontex.

+ 2.5.

Podejte informace lidem, kteří si na jednání chtějí stěžovat.

Evidujte stížnosti, které obdržíte, podle stanoveného postupu.

+ 2.6.

Vedte záznamy o všech případech použití síly a o všech konfiskovaných věcech, důvodech a právním základu jejich konfiskace

(např. důkazy v trestním řízení, nebezpečné věci nebo jiné důvody) a dalším postupu, který se na ně vztahuje.

Příslušné právní zdroje: Listina, články 3 až 4 a 17; Schengenský hraniční kodex, příloha II (evidence informací); nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž, příloha V (formálně použitelná pouze na statutární zaměstnance agentury Frontex); EÚLP, články 2 až 3 a článek 1 protokolu č. 1 k EÚLP, judikatura ESLP o člancích 2 až 3 a 8; Základní zásady OSN pro použití síly a palných zbraní příslušníky donucovacích orgánů; Kodex chování OSN pro příslušníky donucovacích orgánů.

3.

PŘI SPOLUPRÁCI SE SOUSEDNÍMI TŘETÍMI ZEMĚMI VĚNUJTE POZORNOST RIZIKŮM V OBLASTI ZÁKLADNÍCH PRÁV

+ 3.1.

Mějte na paměti, že sdílení osobních údajů se třetími zeměmi podléhá přísným omezením.

Před jejich sdílením si ověřte, zda dodržujete všechny právní předpisy EU a požadavky na ochranu uprchlíků, jak je uvedeno ve vaší politice ochrany osobních údajů.

+ 3.2.

Získejte informace

o tom, jak orgány sousedních třetích zemí zacházejí s lidmi, které zadržují v blízkosti vnějších hranic EU.

+ 3.3.

Pokud jste odpovědní za sdělení operativních informací sousedním třetím zemím,

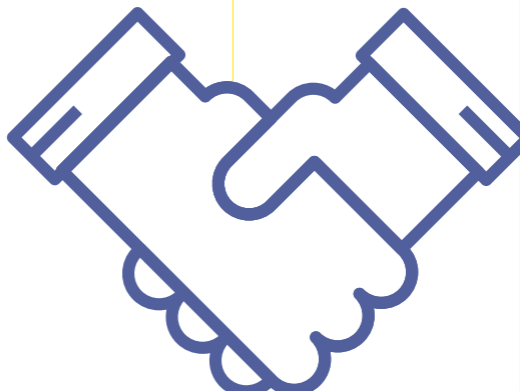
přesvědčte se ještě před tím, než je požádáte o zadržení osob, které se přibližují k vnější hranici EU mimo hraniční přechod, že po zadržení osoby nebudou vystaveny špatnému zacházení, pronásledování ani jiným formám vážné újmy.

+ 3.4.

Pokud je hranice oplocená,

sdělte státním příslušníkům třetích zemí, kteří dorazí k oplocení a chtějí požádat o azyl, jak se mohou dostat na místo, kde mohou bezpečně fyzicky požádat o azyl. Zvažte také použití psaných značek.

— Příslušné právní zdroje: *Listina, články 4 a 18; Schengenský hraniční kodex, články 3 až 4 a 13 ve vzájemném spojení; ESLP, N.T. a N.D. proti Španělsku, 13. února 2020.*

4.

IDENTIFIKUJTE ŽADATELE O AZYL A CHRAŇTE JE PŘED NAVRACENÍM

+ 4.1.

Vykládejte vyjádření strachu nebo zmínky o nebezpečí, že státní příslušník třetí země utrpí vážnou újmu nebo pronásledování,

pokud bude navrácen, jako přání požádat o mezinárodní ochranu.

+ 4.2.

Nezapomeňte, že mezinárodní ochranu může potřebovat kdokoli bez ohledu na státní příslušnost, věk nebo vzhled.

Není vaším úkolem rozhodovat, zda státní příslušník třetí země potřebuje azyl, či nikoli.

+ 4.3.

Aktivně zjišťujte náznaky, že státní příslušník třetí země může chtít požádat o azyl,

jak je popsáno ve společných Praktických nástrojích pro úředníky v přední linii Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu a agentury Frontex, pokud jde o „**Přístup k azylovému řízení**“. Věnujte pozornost tomu, kdo daná osoba je a co říká, ale také tomu, co pozorujete. Noste s sebou kapesní brožuru nástroje.

+ 4.4.

Jakmile zjistíte, že si státní příslušník třetí země přeje požádat o mezinárodní ochranu, sdělte mu informace o tom, jak požádat o azyl

v jazyce, kterému rozumí, nebo o němž se lze důvodně domnívat, že mu rozumí. Používejte piktogramy, zejména u dětí.

+ 4.5.

Pokud státní příslušník třetí země vyjádří přání požádat o azyl,

předejte žadatele orgánům odpovědným za registraci, nebo pokud to spadá do vašich povinností, zaregistrujte žádost při úplném dodržení požadavků na důvěrnost.

+ 4.6.

Nenavracejte státní příslušníky třetích zemí, kteří vyjádřili přání požádat o azyl.

Zjistěte veškeré zvláštní potřeby a předejte danou osobu subjektům, které poskytují podporu.

— *Příslušné právní zdroje:*
Listina, články 18 až 19;
Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951; Schengenský hraniční kodex, články 3 až 4; směrnice o azylovém řízení, články 6 a 8; kvalifikační směrnice, čl. 2 písm. d) a f); Schengenská příručka, druhá část – body 12.1 a 12.2 (žadatelé o azyl), ESLP, M.A. a ostatní proti Litvě, 11. prosince 2018.

5. CHRAŇTE OBĚTI TRESTNÝCH ČINŮ

+ 5.1.

Všimněte si rizikových ukazatelů

naznačujících obchodování s lidmi a pravidelně si doplňujte své znalosti.

+ 5.2.

V případě náznaků obchodování s lidmi přijměte okamžitá opatření na ochranu údajných obětí

a oddělte je od osoby podezřelé z obchodování s lidmi. Je třeba mít na paměti, že i oběti obchodování s lidmi mohou požádat o azyl.

+ 5.3.

Předejte údajné oběti obchodování s lidmi asistenční a podpůrným službám.

Pomoc a podpora nesmí být podmíněna ochotou oběti spolupracovat se soudním systémem.

+ 5.4.

Věnujte pozornost obětem jiných násilných trestných činů, včetně násilí na základě pohlaví.

Poskytujte pomoc a podporu obětem ve spolupráci s příslušnými podpůrnými organizacemi.

+ 5.5.

Uchovávejte veškeré důkazy o trestné činnosti.

— Příslušné právní zdroje: *Listina, článek 5; Schengenský hraniční kodex, 6. bod odůvodnění a článek 16; nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž, čl. 3 odst. 1 písm. a) a čl. 3 odst. 2; směrnice o boji proti obchodování s lidmi, článek 11; Istanbulská úmluva Rady Evropy, kapitoly IV a VII; Protokol OSN proti převaděčství.*

6. CHRAŇTE DĚTI OHROŽENÉ ZNEUŽÍVÁNÍM NEBO NÁSILÍM

+ 6.1.

Seznamte se s požadavky, které děti musí splnit, aby mohly opustit zemi a vstoupit do země

(např. souhlas rodičů nebo místopřísežné prohlášení) a také se základní koncepty ochrany dětí.

+ 6.2.

Informujte děti o jejich právech a postupech způsobem přiměřeným jejich věku.

Upřednostněte nejlepší zájem dítěte.

+ 6.3.

K identifikaci a ochraně ohrožených dětí

používejte pokyny uvedené v příručce Vega agentury Frontex.

+ 6.4.

Kontrolujte, zda osobám doprovázejícím dítě bylo dítě svěřeno do péče,

zejména pokud dítě doprovází pouze jedna dospělá osoba a existují vážné důvody se domnívat, že dítě mohlo být neoprávněně odebráno rodiči (rodičům). Sledujte a nahlašujte jakékoli neobvyklé chování dítěte nebo doprovázejících dospělých osob, včetně fyzických nebo emočních projevů.

+ 6.5.

Při zadržení státních příslušníků třetích zemí, kteří překračují nebo se pokoušejí překročit hranici nedovoleným způsobem, nerozdělujte rodiny,

s výjimkou případů, kdy je to nezbytně nutné a přiměřené s cílem ochránit rodinné příslušníky nebo kdy je to v konkrétním případě nezbytné pro účely vyšetřování trestné činnosti.

+ 6.6.

Sledujte a aktivně identifikujte všechny děti, které cestují samy.

Vyhledávejte v Schengenském informačním systému (SIS) s cílem zjistit, zda je dítě nahlášeno jako pohřešované.

+ 6.7.

Pokud po kontrolách ve druhé linii stále existují pochybnosti o dobrých životních podmínkách dítěte s doprovodem nebo bez něj,

obratte se na příslušný opatrovnický orgán a/ nebo orgán na ochranu dětí a dítě mu předejte.

— Příslušné právní zdroje: Listina, článek 24; **Schengenský hraniční kodex**, 36. bod odůvodnění a článek 4 (obecné ustanovení o záruce základních práv), čl. 20 odst. 1 a příloha VII, body 6.2 a 6.5 (zvláštní pravidla pro děti); **nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž**, čl. 3 odst. 1 písm. a); **Schengenská příručka**, druhá část – bod 5.6.3 (hraniční kontroly dětí).

7.

DODRŽUJTE PROCESNÍ POŽADAVKY A ZÁRUKY

+ 7.1.

Profesionálně, přátelsky a zdvořile informujte všechny cestující, na něž se vztahuje kontrola ve druhé linii, a také osoby zajištěné v rámci ostrahy hranic o povaze kontroly.

Informujte je v jazyce, kterému rozumí, nebo o němž se lze důvodně domnívat, že mu rozumí. U kontrol ve druhé linii sdělte osobě jméno nebo služební identifikační číslo příslušníků pohraniční stráže.

+ 7.2.

Zajistěte, aby hraniční kontroly nebránily osobám požívajícím práva Unie na volný pohyb

vrátit se do země jejich státní příslušnosti nebo bydliště.

+ 7.3.

V případě odepření vstupu na hraničních přechodech

vypracujte odůvodněné písemné rozhodnutí za použití standardního schengenského formuláře s uvedením přesných věcných i právních důvodů tohoto odepření.

+ 7.4.

Zajistěte, aby státní příslušník třetí země, kterému byl odepřen vstup, potvrdil obdržení formuláře,

zejména podpisem. Pečlivě si přečtěte veškeré připomínky, které daná osoba k formuláři přidá, a v případě potřeby na ně zareagujte.

+ 7.5.

Předejte kopii vyplněného standardního formuláře dotčené osobě

a ujistěte se, že rozumí jeho obsahu. V případě potřeby využijte služeb kvalifikovaného tlumočnicka. Objasněte veškeré nejasnosti, na které daná osoba může upozornit.

+ 7.6.

Informujte všechny státní příslušníky třetích zemí, kterým byl odepřen vstup, o postupech pro odvolání.

Informujte je jak ústně, tak za použití standardního formuláře.

+ 7.7.

Předejte jim písemný seznam kontaktních míst, která mohou poskytnout informace o odbornících poskytujících právní pomoc.

Tento seznam vyvěste na viditelných místech na hraničních přechodech.

+ 7.8.

Pokud je na základě odvolání stanoveno, že odepření vstupu nebylo opodstatněné, opravte zrušené vstupní razítko

a proveďte jakákoli další nezbytná zrušení a opravy.

+ 7.9.

Zaznamenejte všechna odepření vstupu do rejstříku, včetně důvodů odepření vstupu.

+ 7.10.

Pokud při ostraze hranic zajistíte osoby bez dokladů a požádáte je, aby vysvětlily důvody, proč se nacházejí v pohraniční oblasti,

komunikujte v jazyce, o kterém lze předpokládat, že mu rozumí. V případě překážek v komunikaci využijte služeb kvalifikovaného tlumočnicka.

+ 7.11.

Pokud je třeba přijmout další opatření poté, co byla určitá osoba zadržena při ostraze hranic,

přemístěte osobu na nejbližší stanici pohraniční stráže a proveďte individualizovaný pohovor v jazyce, o kterém lze předpokládat, že mu rozumí. V případě potřeby využijte služeb kvalifikovaného tlumočnicka.

— Příslušné právní zdroje: *Listina, článek 41; Schengenský hraniční kodex, 7. bod odůvodnění, články 4, 13 až 14 a příloha V, část A (odepření vstupu) a část B (standardní formulář); SDEU, Air Baltic (C-575/12), 14. září 2014; Schengenská příručka, druhá část – bod 1.3 (hraniční kontroly), body 8.4, 8.7 (odepření vstupu) a třetí část (ostraha hranic); ESLP, Hirsi Jamaa a ostatní proti Itálii, 23. února 2012; ESLP, N.T. a N.D. proti Španělsku, 13. února 2020 a ESLP, Asady a ostatní proti Slovensku, 25. března 2020.*

+ 7.12.

Poskytněte státním příslušníkům třetích zemí zadrženým po překročení zelené hranice dostatečnou příležitost

předložit argumenty proti jejich vyhoštění a přezkoumejte jejich individuální situaci. Informujte je o jejich právu odvolat se proti jakémukoli přijatému rozhodnutí.

8.

PŘIJMĚTE VEŠKERÁ NEZBYTNÁ OPATŘENÍ NA OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

+ 8.1.

Zajistěte, aby veškeré osobní údaje, včetně údajů o zdravotním stavu a jiných citlivých údajů,

byly shromažďovány a zpracovávány v souladu s pravidly na ochranu údajů.

+ 8.2.

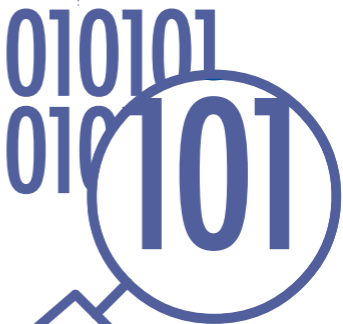
Informujte všechny cestující o zpracování jejich osobních údajů,

včetně toho, které údaje jsou zpracovávány, za jakým účelem a kdo k nim bude mít přístup. Použijte letáky nebo plakáty s cílem zajistit lepší pochopení.

+ 8.3.

Pokud snímáte otisky prstů do systému Eurodac,

postupujte podle pokynů uvedených v kontrolním seznamu agentury FRA, abyste při získávání otisků prstů pro systém Eurodac jednali v souladu se základními právy [\[zde\]](#).

+ 8.4.

Pokud snímáte otisky prstů do systému Eurodac, sdělte tuto skutečnost příslušným osobám odpovídajícím způsobem.

Můžete použít brožuru FRA vytvořenou společně se skupinou pro koordinaci dohledu nad systémem Eurodac [[zde](#)].

+ 8.5.

Informujte příslušné osoby o tom, jak mohou získat přístup ke svým uloženým osobním údajům a získat jejich kopii,

a o tom, jaké kroky mohou učinit, aby byly opraveny nebo vymazány nepřesné nebo protiprávně uložené informace.

+ 8.6.

Poskytněte cestujícím kontaktní údaje příslušných vnitrostátních orgánů,

včetně úřadů pro ochranu osobních údajů, aby mohli uplatňovat svá práva.

Příslušné právní zdroje: Listina, článek 8; obecné nařízení o ochraně osobních údajů, kapitola 3; směrnice (EU) 2016/680, kapitola 3; nařízení (EU) 2018/1861 o Schengenském informačním systému v oblasti hraničních kontrol, kapitola 9; nařízení (EU) 2018/1862 o využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti policejní spolupráce, kapitola 16; nařízení (ES) č. 767/2008 o vízovém informačním systému (VIS), kapitola 6; nařízení (EU) č. 603/2013 o systému Eurodac, článek 29; nařízení (EU) 2017/2226 o Systému vstupu/výstupu (EES), články 50 a 52; nařízení (EU) 2018/1240 o Evropském systému pro cestovní informace a povolení (ETIAS), článek 64; nařízení o interoperabilitě (EU) 2019/817 a (EU) 2019/818, články 47 až 48; Schengenská příručka, s. 14, 16.

9.

SPOLUPRACUJTE S ORGÁNY MONITORUJÍCÍMI LIDSKÁ PRÁVA A S HUMANITÁRNÍMI SUBJEKTY

+ 9.1.

Mějte přehled o mandátu a pravomocích nezávislých vnitrostátních, evropských a mezinárodních monitorovacích orgánů, agentur zabývajících se základními právy a ochranou uprchlíků

a také dalších organizací přítomných na hranicích a respektujte je. Poskytněte jim přístup k informacím, dokumentům a osobám v souladu s právními předpisy.

+ 9.2.

Získávejte si informace o veškerých pokynech vydaných těmito orgány,

které se týkají dodržování základních práv při činnostech v oblasti správy hranic.

— Příslušný právní zdroj:
nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž, čl. 3 odst. 1 písm. e), čl. 3 odst. 2 a článek 110; směrnice o azylovém řízení, článek 29; Evropská úmluva o zabránění mučení (Řada smluv Rady Evropy č. 126), články 2 až 3.

+ 9.3.

Komunikujte s nimi přívětivě a s ochotou spolupracovat

a dodržujte práva na přístup k informacím, dokumentům a osobám, jak je stanoveno v právních nástrojích, kterými se stanoví jejich individuální mandáty.

+ 9.4.

Mějte na paměti úlohu osob pověřených sledováním základních práv agentury Frontex

a podporujte je při plnění jejich úkolů.

10. VYHRAĎTE SI ČAS NA UČENÍ A ROZVOJ

+ 10.1.

Pravidelně se účastněte odborné přípravy v oblasti základních práv,

včetně způsobů použití síly, a to i prostřednictvím praktických cvičení a simulací v terénu.

+ 10.2.

Umožněte pracovníkům, kteří jsou pod vaším dohledem, pravidelně absolvovat nezbytnou odbornou přípravu,

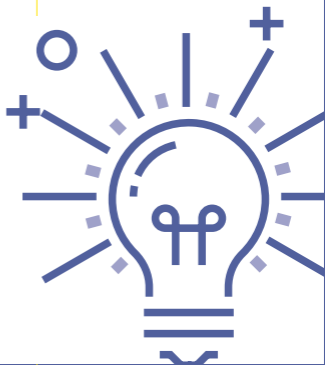
včetně školení o první pomoci a také zdravé a dobrých životních podmínkách pracovníků s cílem neustále zlepšovat jejich profesionální chování zaměřené na služby.

+ 10.3.

Učte se jazyky,

kteří jsou nezbytné pro plnění vašich úkolů, **a obnovujte si jejich znalost.**

— Příslušné právní zdroje: **Schengenský hraniční kodex**, čl. 16 odst. 1; **nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž**, 51. bod odůvodnění, čl. 3 odst. 2 a článek 62; **směrnice o boji proti obchodování s lidmi**, 25. bod odůvodnění a čl. 18 odst. 3; **směrnice o azylovém řízení**, čl. 6 odst. 1.

FRA – AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA
fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights

 twitter.com/EURightsAgency

 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2022

Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie, 2022

Print ISBN 978-92-9461-858-0
doi:10.2811/872
TK-01-20-460-CS-C

PDF ISBN 978-92-9461-856-6
doi:10.2811/251479
TK-01-20-460-CS-N

Ikony/Ilustrace: © iStock.com/Marvid; © iStock.com/ Varijanta;
© iStock.com/da-vooda

Rukopis dokončen v 2020

■ Úřad pro publikace
Evropské unie